

Fra Helserett-Info til TILSYNSINFO

■ Helsetilsynet viderefører med utgivelsen av TILSYNS-INFO den tidligere mangeårige utgivelsen av Helserett-Info. Tidligere lesere vil se at navn og utforming er endret. Innholdet vil imidlertid som tidligere ha sin bakgrunn i Helsetilsynets avgjørelser. Med utgangspunkt i enkeltavgjørelsene vil vi ta opp sentrale temaer fra de tilsynsakene vi behandler. TILSYNSINFO vil også inneholde enkeltavgjørelser og annet helserettlig stoff som er relatert til vårt tilsyn.

Helsetilsynet ønsker gjennom TILSYNSINFO å bidra til forbedringsarbeid i helsetjenesten ved at helsepersonell, ledere i helsetjenesten og befolkningen for øvrig blir kjent med de normene Helsetilsynet har lagt til grunn i enkeltsaker.

I første nummer kan du lese om følgende:

- Legers behandling med vanedannende legemidler.

Enkeltavgjørelser fra Helsetilsynet

- Uforsvarlig behandling av ADHD
- Surfing på nettsider med barnepornografi i arbeidstiden medførte tilbakekall av autorisasjon som sykepleier
- Tall fra Meldesentralen.

TILSYNSINFO publiseres kun elektronisk, men denne første utgaven distribueres i papirutgave for å gjøre publikasjonen kjent.

TEMA

BEHANDLING MED
VANEDANNENDE LEGEMIDLER

Behandling med vanedannende legemidler

Det er en selvfølge at rusmisbrukere har krav på den samme medisinske behandling som andre pasienter.

Vanedannende legemidler kan rekvireres til narkotikamisbrukere, enten som behandling av regulære smerte- og angsttilstander, som ledd i en planlagt nedtrapping eller som en del av et tverrfaglig rehabiliteringsopplegg (LAR). Fra 1. januar 2004 fikk rusmisbrukere rettigheter etter pasientrettighetsloven. Dette

innebærer blant annet rett til nødvendig helsehjelp.

Tilsynsmyndighetens erfaring viser at behandling av rusmisbrukere er en stor utfordring for helsetjenesten og for helsepersonell. Dette gjelder både ved legemiddelassistert rehabilitering og annen helse-tjeneste som gis til denne pasientgruppen.

Fagmiljøenes så vel som tilsynsmyndighetens syn på hva som er faglig forsvarlig

behandling av denne pasientgruppen har gjennomgått endringer de siste årene. Dette har påvirket tilsynsmyndighetens behandling av disse sakene.

Helsetilsynet behandler hvert år flere tilsynssaker som gjelder legers behandling med vanedannede legemidler. Problemstillinger som går igjen i disse sakene er uklare og/eller langvarige smertetilstander, behandling av angst, depresjon og søvnproblemer, legemiddelassistert rehabilitering (i godkjent tiltak) og særlig behandling av legemiddelavhengige/narkomane pasienter utenfor godkjent tiltak (LAR).

I tilsynssaker som gjelder behandling med vanedannende legemidler vil vurderingen alltid knyttes til behandling av konkrete pasienter. Pasientjournal og uttalelse fra legen vil derfor alltid bli innhentet før tilsynsmyndigheten vurderer om det skal reageres overfor legen. Gjennom innhenting av opplysninger om legens rekvirering fra apotekene kan tilsynsmyndigheten få et overblikk over rekvireringens omfang og volum, men dette vil aldri danne et selvstendig grunnlag for vurdering av om det skal reageres overfor legen.

Ved vurderingen av saker som gjelder behandling med vanedannede legemidler er det sentrale vurderingstemaet om det foreligger indikasjon for behandlingen. Det vurderes videre hvordan behandlingen følges opp, for eksempel om det foreligger behandlingsplan som følges opp med regelmessige konsultasjoner.

Helsetilsynet har vurdert det som uforsvarlig når vanedannende legemidler rekvireres til narkomane over lengre tid uten at det skjer i samråd med et LAR-tiltak. Helsetilsynets erfaring er at det i disse sakene ofte mangler klar indikasjon for behandlingen og plan for nedtrapping av medikamentene. Noen ganger ser vi også at det foreligger tegn til samtidig misbruk av andre rusmidler og videresalg av legemidler som legen ikke har grepet fatt i.

Nedenfor er det gjengitt eksempler på tilsynsmyndighetens vurderinger i disse sakene. Praksis viser at det som hovedregel reageres med advarsel etter helsepersonelloven § 56 i saker som gjelder uforsvarlig behandling av pasienter hvor indikasjon foreligger. Der legen har opptrådt grovt uforsvarlig, reageres det som hovedregel med tilbakekall av rekvireringsretten, jf helsepersonelloven § 63. I de alvorligste sakene hvor det avdekkes misbruk hos legen eller legen viser grov mangel på faglig innsikt ved forskrivning av vanedannende legemidler, er det reagert med tilbakekall av legens autorisasjon, jf. helsepersonelloven § 57.

Ref: IK-2755 Vanedannende legemidler - forskrivning og forsvarlighet (Helsetilsynet 2001)

Ref: IK-2755 Vanedannende legemidler - forskrivning og forsvarlighet (Helsetilsynet 2001)

Tilbakekall av retten til å rekvirere legemidler i gruppe A og B

Tilsynssaken ble opprettet på bakgrunn av at et apotek meldte fra til Helsetilsynet i fylket om høy rekvirering av vanedannende legemidler. Det ble innhentet opplysninger om legens rekvirering fra apotekene i fylket. På grunnlag av opplysningene fra apotekene ble det innhentet en redegjørelse fra legen samt pasientjournaler for åtte pasienter. Legen opplyste selv at han hadde ca 20 rusavhengige pasienter, de fleste med diagnosen medikamentmisbruk. I vedtaket ble behandlingen av fire pasienter vurdert.

Etter Helsetilsynets vurdering var ikke forskrivningen et ledd i en forsvarlig nedtrappingsplan. Ingen av pasientene var godkjent for legemiddelassistert rehabilitering. Behandlingen var gjennomgående planløs og preget av å være styrt av pasientene mer enn av medisinske vurderinger. Rekvireringen ble ikke fulgt opp med regelmessig kontroll (urinprøver og blodprøver) og regelmessige konsultasjoner og det ble påvist diverse side-misbruk av andre medikamenter. Forskrivningen ble vurdert til å kunne medvirke til blandingsmisbruk og fortsatt rusing. Journalføringen var mangelfull. Det var blant annet ikke dokumentert vurderinger av utvikling i pasientens tilstand og refleksjoner ved endring i behandlingen. Behandlingen ble vanskeliggjort ved at det ble forskrevet benzodiazepiner til opiatavhengige.

Legen fikk tilbakekalt retten til å rekvirere legemidler i gruppe A og B på grunnlag av uforsvarlig behandling.

Advarsel i medhold av helsepersonelloven § 56

Tilsynssaken ble opprettet på bakgrunn av bekymringsmeldinger fra sosialkontor, pasient, pårørende og apotek. Helsetilsynet i fylket innhentet opplysninger om leges rekvirering fra apotekene i fylket. Gjennom

dette ble det avdekket omfattende rekvirering av vanedannende legemidler til rusmisbrukere. I vedtaket ble behandlingen av seks pasienter vurdert. Helsetilsynet kom til at det ikke var indikasjon for forskrivningen for flere av pasientene. Det hadde vært kontakt med sosialkontor og til dels arbeidstreningsopplegg fore enkelte av pasientene, men det forelå mangelfull kontakt med spesialisthelsetjenesten og LAR. Det var bare i begrenset grad nedtrappingsplan for medikamentbruken. Forskrivningen ble for enkelte av pasientene vurdert som forsvarlig, men behandlingen var likevel gjennomgående planløs og preget av å være styrt av pasientene. Journalføringen var mangelfull.

Legen ble gitt en advarsel. I vedtaket ble det stilt krav om at legen i sin videre virksomhet ikke måtte inkludere nye rusmisbrukere uten etter forståelse med LAR, at samhandling med spesialisthelsetjenesten/LAR ble dokumentert for hver enkelt pasient og at føringen av pasientjournalene ble forbedret.

Advarsel i medhold av helsepersonelloven § 56

Tilsynssaken ble opprettet på grunnlag av melding fra et apotek om rekvirering av store mengder vanedannende legemidler til en pasient. Det ble innhentet pasientjournal og uttalelse fra legen for den aktuelle pasienten. Tilsynsmyndigheten innhentet også opplysninger fra apotekene i fylket om legens rekvirering av A- og B-preparater generelt. Forskrivningen fremsto for tilsynsmyndigheten som pasientstyrt og uten kontroll fra legen. Helsetilsynet la til grunn at rekvireringen hadde medført legemiddelavhengighet hos pasienten. Legen erkjente de faktiske forhold overfor tilsynsmyndigheten og startet nedtrapping av rekvireringen til pasienten da tilsynssaken ble opprettet.

Helsetilsynet ga legen en advarsel på grunnlag av uforsvarlig forskrivning av vanedannende legemidler.

ENKELT- AVGJØRELSER

Advarsel til allmennlege for ikke å ha samarbeidet med andre behandlingsinstanser

Bakgrunnen for saken var behandling av et barn med diagnose ADHD. Mor oppsøkte legen etter å ha kuttet kontakten med det barnepsykiatriske behandlingsapparatet. Uten å konferere med spesialisthelsetjenesten eller andre samarbeidende instanser, seponerte legen behandling med Ritalin og igangsatte behandling med diett.

Barnets foreldre levde ikke sammen og var uenige om hva som var den beste behandlingen for barnet. Det ble ikke innhentet samtykke fra barnets far. Det er opplyst fra skole at barnets resultater ble dårligere både faglig og sosialt i perioden etter at Ritalin ble seponert. Barnet ble enda mer urolig og utagerende. Barnets far var på bakgrunn av bekymringsmelding fra skolen kritisk til behandlingen og ba om å få utlevert pasientjournalen. Dette ble ikke etterkommet av legen før etter en tid.

Etter Helsetilsynets vurdering var det uforsvarlig av legen å endre et etablert behandlingsopplegg med Ritalin til et barn med ADHD, uten at dette skjedde i samarbeid mellom alle behandlingsinstanser og øvrige aktører som var knyttet til pasienten. Helsetilsynet la vekt på at legen heller ikke etter endringen i behandlingen tok kontakt med spesialisthelsetjenesten eller skolen, for å få råd i forbindelse med behandlingen eller forhøre seg om hvordan det gikk. Etter Helsetilsynets oppfatning var det ikke tilstrekkelig å bare bygge på opplysninger fra mor.

Legen brøt videre bestemmelsene om informasjon og samtykke da han ikke involverte barnets far i behandlingen, og ikke sørget for samtykke til behandlingen fra begge foreldre. Det var videre et brudd på bestemmelsene om å gi foreldre innsyn i journal at faren ikke ble gitt kopi av pasientjournalen da han ba om det.

Legen ble gitt en advarsel i medhold av helsepersonelloven § 56.

Tilbakekall av autorisasjon som sykepleier etter å ha vært inne på nettsider med barnpornografi i arbeidstiden

En sykepleier fikk tilbakekalt sin autorisasjon etter å ha søkt på internettsider inneholdende barnpornografi i arbeidstiden. Sykepleieren ble ikke trodd på at sidene «poppet opp» når vedkommende var inne på andre nettsider. Saken ble etterforsket av politiet som fant spor etter barnpornografisk materiale både på sykepleierens hjemme-PC og på vedkommendes brukeridentifikasjon som ble benyttet på arbeidsplassen. Det ble ikke funnet bilder som var lastet ned og lagret.

Helsetilsynet la ikke avgjørende vekt på hvorvidt sykepleieren aktivt hadde søkt etter barnporno eller om dette «poppet opp» når det ble søkt etter annen pornografi. Det ble lagt vekt på at vedkommende gjentatte ganger benyttet arbeidsplassens pc til omfattende søk etter pornografi, og at det ble fortsatt med dette etter at det kom opp sider inneholdende barnpornografi, stoff om incest m.v. Det ble videre tillagt stor vekt at dette skjedde samtidig som en av arbeidsoppgavene var tilsyn og pleie av barn.

Helsetilsynet uttalte at slik atferd representerer et avvik fra forventet atferd for helsepersonell, og at den svekker tilliten til sykepleieren i betydelig grad.

I vedtaket ble det også lagt vekt på at sykepleieren tidligere hadde utført behandling på en slik måte at den av pasienter var blitt opplevd som sterkt ubehagelig.

Avgjørelsen ble påklaget til Helsepersonellnemnda, som opprettholdt vedtaket.

Meldelikt etter spesialisthelsetjenesteloven § 3-3 – utilsiktede hendelser i spesialisthelsetjenesten

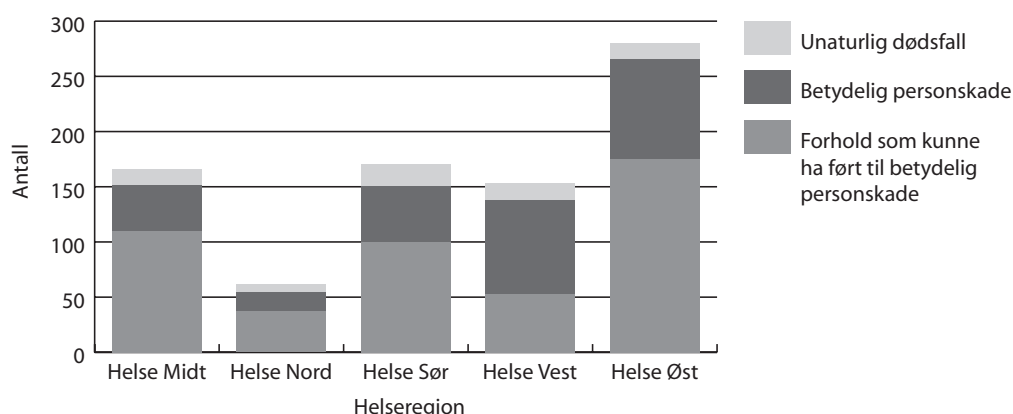
Helsetilsynet vil i TILSYNSINFO gi korte oversikter over meldinger i Meldesentralen og ta opp prinsipielle spørsmål og definisjoner knyttet til meldeplikten.

På bakgrunn av medieomtale kan man få inntrykk av at meldeplikten er endret. Vi vil derfor presisere at de krav som ligger i lov om spesialisthelsetjenesten § 3-3 om meldeplikt til Helsetilsynet i fylket og § 3-4 om kvalitetsutvalg ikke er endret.

Helsetilsynet ser meldingene som et viktig element og en nyttig indikator på om helseinstitusjonene etterlever plikten til å ha kvalitetssystemer som fungerer.

Det pågår et arbeid for å etablere et system for elektronisk melding. Inntil videre skal melding om betydelig personskade som voldes på pasient som følge av ytelse av helsetjeneste eller ved at en pasient skader en annen, samt hendelser som kunne ha ført til betydelig personskade, meldes på skjema IK-2448.

Antall § 3-3 hendelser i 2003, fordelt på skadegrad og RHF



TILSYNSINFO utgis av Statens helsetilsyn, Postboks 8128 Dep, 0032 Oslo, tlf. 21 52 99 00, faks 21 52 99 99, e-post: postmottak@helsetilsynet.no • Publikasjonen redigeres av seniorrådgiver Gorm Are Grammeltvedt.

TILSYNSINFO publiseres kun elektronisk på www.helsetilsynet.no, se menyen Publikasjoner, uttalelser, brev \ Tilsynsinfo. Abonner på TILSYNSINFO samme sted: Velg «Abonner på Tilsynsinfo» i høyre spalte, registrer som ny bruker, eller logg inn og velg Tilsynsinfo. Man vil da få tilsendt e-post med opplysning om nye utgaver av TILSYNSINFO.